

6. 2. 2007

ID: 45903

Právní poměry osob, konajících vojenskou činnou službu

Pravomoc k projednání a rozhodnutí věcí, které vyplývají po 1.12.1999 z právních poměrů osob konajících vojenskou činnou službu formou základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení v ozbrojených silách České republiky, na základě žaloby podle ustanovení § 80 písm. b) o.s.ř., zákon nesvěřuje soudu ani ve smyslu ustanovení § 7 odst. 3 o.s.ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 328/2006, ze dne 7.12.2006)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně České republiky - Ministerstva obrany (Vojenského úřadu pro právní zastupování), proti žalovanému R. H., o 18.398,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 61 C 162/2005, o dovolání žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. října 2005, č.j. 16 Co 298/2005-13, tak, že dovolání žalobkyně zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se domáhala žalobou podanou dne 28.4.2005 u Okresního soudu v Ostravě, aby jí žalovaný zaplatil 18.398,- Kč s příslušenstvím. Žalobu odůvodnila tím, že na základě „Dohod o náhradě škody (vzniklé žalobkyni na výstrojním materiálu) a její úhradě“ uzavřených mezi účastníky dne 12.6.2001 na částku 857,- Kč, dne 5.11.2001 na částku 2.500,- Kč, dne 8.12.2001 na částku 4.403,- Kč, dne 15.1.2002 na částku 3.427,- Kč a dne 24.5.2002 na částky 4.626,- Kč a 3.713,- Kč žalovaný jako voják základní služby uvedené částky „uznal co do důvodu a výše za svůj pravý a splatný dluh vůči žalobkyni“ a zavázal se jej uhradit ve lhůtách tam uvedených; z pohledávky v pořadí první zaplatil pouze 750,- Kč, z pohledávky druhé 167,- Kč, na třetí pohledávku uhradil 100,- Kč, na čtvrtou pohledávku 111,- Kč a na pátou a šestou pohledávku neuhradil nic. Zbytek ve výši 18.398,- Kč žalobkyni dluží.

Okresní soud v Ostravě usnesením ze dne 14.6.2005, č.j. 61 C 162/2005-4 řízení zastavil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a že po právní moci usnesení bude věc postoupena „Ministerstvu obrany České republiky jako služebnímu orgánu pravomocnému věc projednat a rozhodnout“. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že „§ 71 odst. 4 zákona č. 220/1999 Sb. ve spojení s § 144 a násl. zákona č. 221/1999 Sb. stanoví pro právní vztahy náhrady škody způsobené na majetku Armády ČR vojákem základní služby vzniklé od 1.12.1999 pravomoc k projednání a rozhodnutí věci služebními orgány“, a že vzhledem k tomu „nejsou soudy dle § 7 odst. 1 o.s.ř. pravomocné tuto věc projednat a rozhodnout“.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 10.10.2005, č.j. 16 Co 298/2005-13, usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Vycházel ze zjištění, že žalovaný jako voják základní služby uzavřel se žalobkyní celkem šest dohod o náhradě škody (ze dne 12.6.2001 na částku 857,- Kč, dne 5.11.2001 na částku 2.500,- Kč, dne 8.12.2001 na částku 4.403,- Kč, dne 15.1.2002 na částku 3.427,- Kč, a dne 24.5.2002 na částky 4.626,- Kč a 3.713,- Kč), kterou způsobil ztrátou vojenské výstroje. V těchto dohodách se zavázal zaplatit uvedené částky žalobkyni jako škodu, za kterou je odpovědný podle ustanovení § 51 zákona č. 220/1999 Sb.; zaplatil však pouze 1.128,- Kč. Protože žalovaný „převzal od žalobkyně soupravu výstroje osobního používání dne 2.4.2001, tedy za účinnosti zákona č. 220/1999 Sb.“, odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně, jestliže řízení podle ustanovení § 104 odst. 1 o.s.ř. zastavil „a rozhodl o postoupení věci pravomocnému služebnímu orgánu“. Na správnosti rozhodnutí soudu prvního stupně podle názoru odvolacího soudu „nic nemění ani ustanovení § 56 odst. 1 zákona č. 220/1999 Sb.“, neboť z tohoto ustanovení „vyplývá pravomoc služebních orgánů rozhodnout o náhradě škody ve všech případech, v nichž je dána odpovědnost vojáka za škodu způsobenou státu podle části páté tohoto zákona, a to bez ohledu na to, zda k dohodě o náhradě škody došlo či nikoli. Smyslem ustanovení § 56 odst. 1 věty první zákona č. 220/1999 Sb. není rozštěpení pravomoci rozhodování o náhradě škody mezi služební orgány a soud podle toho, zda došlo nebo nedošlo k dohodě o náhradě škody. Z citovaného zákonného ustanovení se podává podle názoru odvolacího soudu pouze zdůraznění pravomoci služebních orgánů rozhodnout o náhradě škody, pokud k dohodě o náhradě škody nedojde. Uvedenému je třeba rozumět tak, že, pokud k dohodě o

náhradě škody dojde, není třeba, aby služební orgán rozhodoval, a nelze dovozovat, že v případě, že dohoda o náhradě škody uzavřena byla a posléze z ní nebylo plněno, je bez dalšího dána pravomoc soudů podle § 7 odst. 1 o.s.ř.“.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítá, že odvolací soud „nerozlišuje dva rozdílné procesy, a to zvláštní řízení ve věci služebního poměru a rozhodování ve věcech občanskoprávních“. Již „při tvorbě zákona č. [220/1999](#) Sb. a konstrukci ustanovení § 56 odst. 1 vycházel zákonodárce z možnosti ve věci náhrady škody rozhodnout nebo se s tím, kdo škodu způsobil, dohodnout na její náhradě“. Podle názoru dovolatelky tedy služební orgány rozhodují o náhradě škody za té podmínky, nedojde-li k dohodě o náhradě škody. „Z dikce tohoto zákonného ustanovení lze dovodit, že pravomoc služebního orgánu je dána pouze v těch případech, pokud nedošlo k dohodě o náhradě škody“, a v ostatních případech je dána pravomoc soudu. Podle názoru dovolatelky „jde totiž z každého pohledu o majetkovou (občanskoprávní) věc, byť i jde o vztah, který je jinak upraven jiným právním předpisem než občanským zákoníkem. Žalobkyně jako věřitelka se svého práva na plnění z uzavřené dohody a řádné zaplacení dluhu dlužníkem nemůže domáhat jinde než u soudu“. Opačný názor by znamenal, že, kdyby měl rozhodovat služební orgán, musel by zřejmě - jak dovolatelka zdůrazňuje - nejdříve dohodu o náhradě škody, kterou je předmětný závazek stále zajištěn, jednostranně vypovědět, přičemž by tato možnost nebyla v dohodě sjednána. Kdyby mělo přesto dojít k jednostrannému odstoupení od dohody, „nastal by problém s promlčením nároku, neboť škoda byla způsobena již období od května 2001 do června 2002 a jednostranným odstoupením (zrušením) by došlo k anulaci písemného uznání dluhů a současně by došlo ke zrušení prolongace desetileté promlčecí lhůty“. Žalobkyně navrhla, aby odvolací soud usnesení obou soudů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o usnesení, proti kterému je podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

V posuzované věci žalobkyně uplatnila žalobou podanou u Okresního soudu v Ostravě dne 28.4.2005 nárok na náhradu škody za ztrátu svěřeného vojenského výstrojního materiálu, který žalovaný převzal na základě písemného potvrzení, za niž „je žalovaný odpovědný podle § 51 zák. č. [220/1999](#) Sb.“. Protože ze žaloby a z obsahu spisu nepochybně vyplývá, že žalobkyně nepodává žalobu proti rozhodnutí správního orgánu podle zákona č. [150/2002](#) Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů, je pro posouzení věci především významné, zda je pro rozhodnutí o tomto nároku uplatněném žalobou na peněžité plnění podle ustanovení § 80 písm. b) o.s.ř. dána pravomoc soudu.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 o.s.ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných, družstevních, jakož i obchodních vztahů (včetně vztahů podnikatelských a hospodářských), pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.

Podle ustanovení § 7 odst. 3 o.s.ř. jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, jen stanoví-li to zákon.

Právní vztah, z něhož žalobkyně odvozuje svůj nárok, vyplývá ze služební povinnosti žalovaného včas nastoupit a vykonávat vojenskou činnou službu (včetně základní služby). Vzniká dnem nabytí právní moci odvodního rozhodnutí o schopnosti k vojenské činné službě [srov. § 16 odst. 1 zákona č. [218/1999](#) Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon)]. Povolání k výkonu služební povinnosti se provádí mocenským aktem - povolávacím rozkazem, a osoby, které byly povolány k vojenské činné službě (včetně základní vojenské služby), jsou povinny povolání uposlechnout (srov. § 23 odst. 3 a 4 zákona č. [218/1999](#) Sb.). Služební povinnost je tedy svojí povahou právním poměrem veřejnoprávním a po celou dobu svého průběhu se výrazně odlišuje od poměru pracovního, který je naopak poměrem soukromoprávním, v němž účastníci mají rovné postavení. Vzájemné vztahy účastníků služebního poměru se vyznačují tím, že jeden účastník (stát) vystupuje vůči druhému jako nositel veřejné svrchované moci a tím jako silnější subjekt, který druhému subjektu může jednostranně zakládat jeho práva a ukládat povinnosti, jak jednoznačně vyplývá z ustanovení čl. 9 odst. 2 písm. b) Listiny základních práv a svobod.

Právní poměry osob, které konají vojenskou činnou službu formou základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení v ozbrojených silách České republiky, jsou upraveny zákonem č. [220/1999](#) Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze (srov. § 1 tohoto zákona). V těchto právních vztazích rozhodují služební orgány, kterými jsou prezident republiky, ministr obrany a v rozsahu určeném rozkazem prezidenta nebo rozkazem ministra velitelé, náčelníci, ředitelé a jiní vedoucí zaměstnanci (§ 2

odst. 1 cit. zákona). Pravomoc služebního funkcionáře jednat a rozhodovat v právních vztazích osob, které konají vojenskou činnou službu je přitom dána - jak z povahy věci plyne - i po skončení doby trvání vojenské činné služby propuštěním od útvaru a vydáním vojenského dokladu (§ 3 odst. 3 zákona č. [220/1999](#) Sb.).

V posuzované věci dovolatelka - vycházejíc z ustanovení § 56 odst. 1 zákona č. [220/1999](#) Sb. - v podstatě namítá, že vztah z odpovědnosti vojáka za škodu způsobenou státu má veřejnoprávní povahu, jen pokud nedojde k dohodě o náhradě škody; v opačném případě - je-li taková dohoda uzavřena - stává se tento právní vztah podle názoru žalobkyně vztahem občanskoprávním, kde je ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 o.s.ř. dána pravomoc soudu. S tímto názorem nelze souhlasit již z toho důvodu, že dohoda o uznání závazku a o náhradě škody (o takové dohody jde v posuzované věci) je způsobem zajištění závazku, který vznikl při výkonu vojenské základní služby nebo v přímé souvislosti s ním; na této povaze odpovědnosti vojáka za škodu způsobenou státu nemůže ničeho změnit okolnost, zda se organizační složce státu jednající jeho jménem zdaří posílit postavení státu jako věřitele zajištěním jeho pohledávky za dlužníkem uzavřením akcesorické dohody o náhradě škody.

Protože se v posuzovaném případě nejedná o věc vyplývající ze vztahů vyjmenovaných v ustanovení § 7 odst. 1 o.s.ř., tj. občanskoprávních, pracovních, rodinných, družstevních, jakož i obchodních vztahů (včetně vztahů podnikatelských a hospodářských), může být dána pravomoc soudu k projednání a rozhodnutí této věci ve smyslu ustanovení § 7 odst. 3 o.s.ř., jen stanoví-li to zákon.

Podle ustanovení § 56 odst. 1 věty první zákona č. [220/1999](#) Sb. o náhradě škody rozhodují služební orgány, pokud nedojde k dohodě o náhradě škody.

S názorem, že v případě, byla-li dohoda o náhradě škody uzavřena, „není pravomoc služebního orgánu tímto ustanovením založena a nezakládá ji ani další právní předpis a ani to nelze výkladem jiného právního předpisu dovodit, je dána pravomoc soudu“, zbudovaném výlučně na gramatickém výkladu tohoto zákonného ustanovení, dovolací soud rovněž nesouhlasí.

Zákon č. [220/1999](#) Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, z hlediska svého osobního rozsahu deklaruje (srov. § 1), že upravuje právní poměry osob, které konají vojenskou činnou službu formou základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení v ozbrojených silách České republiky, a některé právní poměry vojáků v záloze, a dále stanoví (§ 2 odst. 1), že v právních vztazích podle § 1 rozhodují služební orgány, kterými jsou prezident republiky, ministr obrany a v rozsahu určeném rozkazem prezidenta nebo rozkazem ministra velitelé, náčelníci, ředitelé a jiní vedoucí zaměstnanci. Pravomoc služebního funkcionáře jednat a rozhodovat v právních vztazích osob, které konají vojenskou činnou službu je přitom dána - jak z povahy věci plyne - i po skončení doby trvání vojenské činné služby propuštěním od útvaru a vydáním vojenského dokladu (§ 3 odst. 3 zákona č. [220/1999](#) Sb.). Nazíráno v kontextu těchto souvislostí je zřejmé, že ustanovení § 56 odst. 1 věty první zákona č. [220/1999](#) Sb. ukládá služebním orgánům, aby se v první řadě pokusily s účastníky právních vztahů, na něž dopadá osobní působnost zákona č. [220/1999](#) Sb. ve smyslu ustanovení § 1 tohoto zákona, o smírné vyřešení případů náhrady škody vzájemnou dohodou, a že jednostranné autoritativní rozhodnutí služebního orgánu bude namísto teprve tehdy, jestliže vynaložené úsilí směřující k uzavření dohody a k dobrovolné úhradě způsobené škody nebude úspěšné anebo jestliže sice dohoda byla uzavřena, ale dlužník podle ní neplní.

Ve prospěch opačného názoru, který odmítá plnou pravomoc služebních orgánů ve věcech služebního poměru vojáků, nelze důvodně namítat, že by byla „nastolena právní situace, kdy prakticky nelze pohledávku státu dále vymáhat na dlužníkovi, který navíc existenci dluhu ani jeho výši nerozporuje a písemně jej uznal co do důvodu a výše“. Úvaha dovolatelky, že - aby mohl rozhodnout služební orgán - bylo by třeba „zřejmě nejdříve dvoustrannou dohodu jednostranně vypovědět“, totiž vychází z nesprávného předpokladu, že uznání povinnosti k náhradě škody co do základu a výše a uzavření dohody o její náhradě je překážkou, která brání příslušnému státnímu orgánu rozhodovat ve věci. Ve skutečnosti však, jestliže je pohledávka uznána co do základu a výše a „předmětný závazek je stále zajištěn platnou (byť neplněnou) dvoustrannou písemnou dohodou o náhradě škody“, může být tento nárok u příslušného státního orgánu nejen uplatněn, ale navíc - právě proto, že v důsledku jeho zajištění uznáním co do důvodu i výše se promlčuje až za 10 let ode dne, kdy k uznání došlo - může být na rozdíl od nezajištěných pohledávek uplatněn i poté, co uplyne obecná promlčecí lhůta (srov. § 162 odst. 2 zákona č. [221/1999](#) Sb.).

Podle ustanovení § 71 odst. 4 zákona č. [220/1999](#) Sb. při řízení o náhradě škody se použijí přiměřeně ustanovení o řízení ve věcech služebního poměru podle zvláštního zákona. Těmito ustanoveními jsou - jak rovněž vyplývá z poznámky pod čarou - ustanovení § 144 a násl. zákona č. [221/1999](#) Sb., o vojácích z povolání. Uvedená ustanovení - kromě jiného - stanoví, že řízení ve věcech služebního poměru proběhne rovněž za účasti občana, jehož služební poměr vojáka zanikl (srov. § 144 zákona č. [221/1999](#) Sb.), že proběhne i tehdy, když služební poměr vojáka zanikl

(srov. § 158 zákona č. [221/1999](#) Sb.), a že návrh na přezkoumání rozhodnutí služebního orgánu soudem je možno podat až po vyčerpání opravného prostředku podle § 153, a to v době 30 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí (srov. § 157 odst. 1 zákona č. [221/1999](#) Sb., § 5 zákona č. [150/2002](#) Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů).

Z uvedeného vyplývá, že pravomoc k projednání a rozhodnutí věcí, které vyplývají po 1.12.1999 z právních poměrů osob konajících vojenskou činnou službu formou základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení v ozbrojených silách České republiky, na základě žaloby podle ustanovení § 80 písm. b) o.s.ř., zákon nesvěřuje soudu ani ve smyslu ustanovení § 7 odst. 3 o.s.ř. Projednání a rozhodnutí o dané věci tedy brání nedostatek podmínky řízení (nedostatek pravomoci soudu), který nelze odstranit (§ 104 odst. 1 o.s.ř.).

Protože usnesení odvolacího soudu je správné, a protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelkou tvrzeno), že by usnesení odvolacího soudu bylo postiženo vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem o.s.ř. zamítl. Věcná správnost usnesení odvolacího soudu není dotčena tím, že věc byla odvolacím soudem nepřesně postoupena ministerstvu obrany, které není služebním orgánem ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. [221/1999](#) Sb.; protože však smyslem výroku o postoupení věci (§ 104 odst. 1 druhá věta o.s.ř.) je, aby věc byla postoupena příslušnému kompetentnímu orgánu, uvedený výrok dostatečně zajišťuje, aby věc byla postoupena do dispozice ministra obrany, jenž je - podle sdělení náčelníka Vojenské kanceláře prezidenta republiky ze dne 18.1.2006, č.j. 5142/2006-MSP-CKDP o rozhodnutí prezidenta republiky jako nejvyššího služebního orgánu, uveřejněného v Sbírce instrukcí a sdělení Ministerstva spravedlnosti České republiky pod č. 13, ročník 2006 - služebním orgánem příslušným stanovit, který ze služebních orgánů v rámci organizační struktury ozbrojených sil České republiky věc v dalším řízení projedná a rozhodne.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)